

ПОТЕНЦІАЛ ПРОДУКТИВНОСТІ СОРТІВ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

(За результатами демонстраційного досліді
на Уладово-Люлинецькому ДСВ ІБКІЦБ)

**КОСТАЩУК М.В.,
ЛИПИТАН Р.М.,
МАРТИНЮК Л.С.,**

*Уладово-Люлинецька
дослідно-селекційна станція
НААН України*

Вступ. Кожний добрий господар знає, що високий урожай озимої пшениці можна отримати не тільки завдяки дотриманню сівозміни, технології вирощування, внесення добрив, а та-

кож завдяки широкому підбору сортів. Людство протягом усієї історії прагнуло вдосконалення засобів виробництва. Тому й селекція озимої пшениці не стояла на місці. Відбувалось поліпшення властивостей насіння, як в напрямку посівних якостей, а також в напрямку фізико-хімічної природи якості клейковини й тіста та біохімічної генетики якості зерна, генетики насіння - дані напрямки є пріоритетними у світі.

Озима пшениця чи не єдина культура, яка є надзвичайно екологічно чутливою. Сорти, створені в умовах Степу, мало придатні для Полісся, і навпаки.

Дуже рідко вдається створити універсальний, для всіх ґрунтово-кліматичних зон, сорт. Для такої великої аграрної держави, як Україна, потрібний широкий спектр сортів, що створені або екологічно тестовані в різних зонах України. Тому робити ставки на сорти якогось одного селекційного закладу чи фірми не варто. Часто виявляється, що сорти, які на Півдні показують себе як «сильні», в помірних широтах ледве дотягують до «цінних». Ще більші розбіжності в зимостійкості. Далеко не всі селекційні установи ведуть селекцію цієї комплексної ознаки: зазвичай її

Таблиця 1.

Урожайність та вміст клейковини в пшениці озимій на демонстраційному полігоні за 2009-2014 рр.

№ п/п	Сорт	Урожайність, т/га						Середнє за 2009-2014 рр.	Клейковина, %						Середнє за 2009-2014 рр.
		2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.		2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	
Пшениця озима															
1.	Білоцерківська напівкарликова	3,6	4,1	5,2	4,2	3,9	4,4	4.36	25,8	26,3	24,6	28,4	27,3	27,0	26,7
2.	Олеся	4,5	4,3	5,6	6,0	-	3,5	4.85	24,4	24,0	21,6	25,6	-	27,8	24,7
3.	Перлина лісостепу	4,7	4,6	5,9	7,2	3,8	5,7	5.44	20,2	21,4	19,2	18,8	20,2	24,0	20,7
4.	Елегія	4,2	3,9	4,8	4,8	-	3,6	4.27	20,6	19,7	18,8	23,2	-	25,6	21,8
5.	Ясочка	4,6	4,7	4,6	4,8	4,2	4,4	4.54	20,4	19,7	23,2	24,0	23,8	27,8	23,7
6.	Либідь	4,7	4,8	5,3	5,6	3,6	5,2	4.90	18,8	18,0	19,6	27,2	24,7	27,5	23,4
7.	Царівна	4,8	4,9	5,4	6,6	4,3	5,1	5.26	23,2	24,3	19,6	26,4	27,4	25,6	24,7
8.	Лісова пісня	4,2	5,2	6,1	7,6	4,4	4,7	5.60	20,6	22,3	22,4	26,8	27,8	23,6	24,6
9.	Іванівська остиста	3,9	3,7	4,2	4,4	-	5,1	4.30	22,8	23,8	22,3	26,4	-	26,4	24,7
10.	Глібовчанка	4,0	4,0	4,4	4,2	3,0	4,2	3.96	20,6	21,4	20,6	22,0	23,4	28,2	23,1
11.	Охтирчанка ювілейна	3,8	3,9	-	-	-	5,1	4.50	23,4	23,2	-	-	-	29,0	26,1
12.	Сонячна 110	4,4	4,0	-	-	-	6,0	5.00	20,6	19,8	-	-	-	27,6	23,7
13.	Романтика	-	-	5,2	7,4	4,4	4,3	5.32	-	-	15,2	23,8	27,3	23,0	22,3
14.	Сонечко	-	-	4,1	3,7	-	-	3.90	-	-	12,0	28,0	-	-	20,0
15.	Відрада	-	-	-	4,8	4,6	4,6	4.66	-	-	-	24,6	36,7	31,8	31,0
16.	Щедра нива	-	-	-	-	4,7	5,3	5.00	-	-	-	-	32,4	28,6	30,5
17.	Гусарська	-	-	-	-	3,2	6,1	4.65	-	-	-	-	28,7	28,6	28,6
18.	Сонячна ласуня	-	-	-	-	4,5	4,0	4.25	-	-	-	-	26,0	26,0	26,0
19.	Чародійка	-	-	-	-	4,0	5,5	4.75	-	-	-	-	29,3	26,6	27,8

враховують як фон. І ті з них, які географічно розміщені в умовах суворішої зими, створюють зимо-стійкіші сорти насамперед за рахунок природного добору.

Методика досліджень. Для вивчення потенціалу продуктивності вітчизняних сортів і гібридів на Уладово-Люлинецькій дослідно-селекційній станції проводилися дослідження в демонстраційному досліді. Протягом шести років на окремо відведеній ділянці висівалися різні культури, сорти та гібриди, які були створені в системі ІБКІЦБ, серед них і озима пшениця. На цих посівах застосовувалась інтенсивна технологія вирощування з використанням наявних технічних засобів.

Починаючи з 2008 р. на станції було закладено демонстраційний дослід в чотирьохпільній сівозміні з таким чергуванням культур: озима пшениця, цукрові буряки, просо та гречка і горох та віка. Висівалось більше 19 сортів озимої пшениці Білоцерківської, Іванівської та Весело-Подільської дослідних станцій. Площа посіву в залежності від того чи іншого року сягала в межах 0,35 - 0,40 га, насіння оброблялось інсектицидом «Байтан». В основне внесення вносили мінеральні добрива в нормі N 15P 60K 60 кг/га (д.р.). У перше підживлення по мерзлому ґрунту вносили 30 кг/га та в друге 60 кг/га азоту (аміачна селітра). Розмір облікової ділянки 0,72 сот.

Погодно-кліматичні умови, які склалися на протязі шести років, були близькими до середньо-багаторічних показників, як по температурному режиму, так і за кількістю опадів. Тільки 2013 р. дещо різнився в порівнянні з середньо-багаторічними показниками, а саме різке підвищення температури повітря з посиленням вітру в середині весни призвело до утворення суховіїв та пересихання верхнього шару ґрунту, яке тривало протягом місяця, що в подальшому негативно вплинуло на ріст, розвиток та врожайність озимої пшениці.

З даних таблиці 1 видно, що врожайність озимої пшениці в середньому за шість років склала від 4,2 - 5,3 т./га. Цілий ряд сортів озимої пшениці такі, як «Олеся», «Либідь», «Царівна», «Сонячна», «Чародійка» в найбільш благополучні роки давали високі врожаї зер-

на від 4,7- 6,6 т/га. Найкращими по врожайності показали себе такі сорти, як: «Перлина лісостепу», «Лісова пісня», «Романтика», «Гусарська» - врожайність склала в окремі роки від 6,1 - 7,6 т/га.

Важливим показником по відношенню до озимої пшениці є вміст в зерні «сирої» клейковини, який залежить від сортових особливостей, погодньо-кліматичних умов та удобрення. Так, в середньому за шість років, вміст клейковини сягав від 20,6- 31,0%, а такі сорти, як «Білоцерківська напівкарликова», «Охтирчанка ювілейна», «Сонячна ласуна» та «Чародійка» по вмісту «сирої» клейковини можна віднести до категорії «цінних» пшениць. Найбільший вміст клейковини відмічено в сортах «Гусарська», «Щедра нива», «Відрада», які можна віднести до вищої категорії «сильних» пшениць.

Висновки. Щороку в Україні реєструють для використання значну кількість сортів, які пройшли конкурс у державному сортовипробуванні. Зареєстровані сорти за найважливішими ознаками і властивостями належать до різних типів інтенсивності, реакції на агрофон і умов вирощування. Вони характеризуються неоднаковими адаптивними властивостями, висотою, часом дозрівання, стійкістю до вилягання, ураження хворобами, тощо. Вибираючи той чи інший сорт, варто враховувати також такий фактор, як рівень родючості ґрунтів, агрофон, ресурсне забезпечення, можливість застосування новітніх інтенсивних агротехнологій.

Останніми роками на ринку України з'являються сорти різних зарубіжних фірм, які освоюють наш аграрний ринок. Необхідно сказати, що сорти озимої пшениці, створені в системі ІБКІЦБ, за основними господарсько-цінними ознаками і властивостями не поступаються як вітчизняним, так і зарубіжним сортам. На середніх агрофонах та невисокому рівні родючості ґрунтів, після посередніх попередників, вимушених ранніх чи пізніх строків сівби сорти озимої пшениці, створені в системі ІБКІЦБ, забезпечують стабільну врожайність з високим вмістом клейковини та володіють кращими адаптивними властивостями й агроекологічною пластичністю.

2015: БУРЯКИ Й ЦУКОР

УКРАЇНА НА ТРЕТИНУ СКОРОЧУЄ ВИРОБНИЦТВО БУРЯКІВ

За даними асоціації «Укрцукор», у 2014/2015 МР, який закінчився 1 вересня, 48 цукрових заводів (проти 38 у попередньому сезоні), виробили 2,081 мільйона тонн цукру, що в 1,7 рази більше, ніж у попередньому сезоні.

У поточному році виробництво цукру Україна може знизитись на 30 - 35% порівняно з попереднім роком. Основні причини падіння виробництва - скорочення площ під цукровими буряками в 2015 році до 239 тисяч гектарів (на 95 тисяч гектарів порівняно з 2014 роком), зниження споживання цукру населенням, скорочення виробництва кондитерських виробів, а також великі перехідні запаси у суб'єктів господарювання (на кінець сезону - на рівні близько 500 тис. т).

За оптимістичним сценарієм така ситуація не повинна суттєво вплинути на рівень цін у новому сезоні (якщо курс гривні не продемонструватиме значних коливань).

За консервативним прогнозом виробництво цукру в 2015/2016 МР може скоротитися на 1 млн тонн, до 1,1-1,2 млн тонн. Так вважає засновник і мажоритарний акціонер найбільшого в Україні виробника цукру агропромхолдингу «Астарт» Віктор Іванчик, якого цитує Інтерфакс-Україна. На думку авторитетного експерта, кампанія з переробки цукру цього року може бути досить складною і в першу чергу через дефіцит грошових коштів для багатьох невеликих виробників. Всі цукровиробники сподіваються, що не буде перебоїв з газом, але такі побоювання існують.

Натомість консалтингове агентство «УкрАгроКонсалт» прогнозує зниження виробництва цукру в новому маркетинговому сезоні в Україні до 1,3-1,4 млн тонн.

Бібліографія

1. Сайко В.Ф. Перспективи виробництва зерна в Україні.//В.Ф. Сайко./ Вісник аграрної науки. -1997. -№9. С.27-32.
2. Уліч Л. Нова генерація сортів озимої пшениці.//Пропозиція -2006. №8. С.46-49.

Анотація

Розглянуто результати багаторічних досліджень вирощування озимої пшениці в демонстраційному досліді на Уладово-Люлинецькій дослідно-селекційній станції.

Анотация

Рассмотрены результаты многолетних опытов в демонстрационном посеве по изучению потенциала продуктивности отечественных сортов озимой пшеницы на Уладово-Люлинецкой опытно-селекционной станции.

Annotation

The paper studies the results of grow of sorts winter wheat in demonstration study on Uladovo-Lyulineckaya RBS.